

Vabariigi Valitsuse määruse
„Uueveski maastikukaitseala (org ja männik) kaitse alt väljaarvamine”
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse määrus „Uueveski maastikukaitseala (org ja männik) kaitse alt väljaarvamine” on ette valmistatud looduskaitseaduse § 10 lõike 1 alusel.

Eelnõukohase määrusega arvatakse looduskaitsealade väärtuste puudumise tõttu kaitse alt välja Uueveski maastikukaitseala (org ja männik) (edaspidi *kaitseala*), mis asub Viljandi maakonnas Viljandi linnas, ja tunnistatakse kehtetuks otsus, millega võeti kaitseala kaitse alla. Ala looduskaitse alt väljaarvamise kaotatakse alal kehtinud looduskaitsealade piirangud.

Kaitstava loodusobjekti kaitse alla võtmise otsuste kehtetuks tunnistamisel kohaldatakse looduskaitseaduse § 13 lõike 1 kohaselt looduskaitseaduse §-des 8 ja 9 sätestatud.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Meelis Suurkask (tel 516 4997, e-post meelis.suurkask@keskkonnaamet.ee), eelnõu vastavust looduskaitseadusele ja seletuskirja nõuetekohast vormistust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Eleri Laidma (tel 5304 7558, e-post eleri.laidma@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Johanna Jürima (tel 5699 8712, e-post johanna.jurima@keskkonnaamet.ee) ja keeleliselt on toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee). Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumitevahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee). Kaitseala seisundit on hinnanud Keskkonnaameti kaitse planeerimise spetsialist Meelis Suurkask.

2. Eelnõu sisu, kaitse alt väljaarvamise põhjendused

Kaitseala on moodustatud Viljandi maakonnavalitsuse 21. augusti 1990. a määrusega nr 296 „Loodushoiust Viljandi maakonnas” (tühistatud). Kaitsekorda uuendati Viljandi Maakonnavalitsuse 9. novembri 1992. a määrusega nr 413 „Looduskaitse korraldus Viljandi maakonnas”, kus on nimetatud Uueveski oru maastikukaitseala. Vastavalt looduskaitseaduse § 91 lõikele 1 jäävad enne looduskaitseaduse jõustumist moodustatud kaitsealade ja looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord kehtima kuni nimetatud seaduse alusel kehtestatud kaitse-eeskirjade jõustumiseni või kaitse kehtetuks tunnistamiseni.

Viljandi linnas Uueveski orgu küll teatakse, aga mitte kaitse all oleva objektina. Suuliste andmete kohaselt on Viljandi linnavalitsuse ettepanekul kaitseala kaitsekord tühistatud, oletatavasti toimus see aastal 1992 või 1993. Asjaolude täpsustamiseks tehti järelepärimine Riigiarhiivist ja endisest Viljandi Maavalitsusest, aga kahjuks ei leitud dokumente, mis kinnitaksid kaitseala kaitse alt välja arvamist. Kaitseala on keskkonnaregistrisse kantud ilma kaardikihita ehk välispiirita.

Looduskaitseseadusekohane kaitse-eeskiri Uueveski maastikukaitsealal puudub, kehtib looduskaitseseadusejärgne piiranguvööndi režiim. Keskkonnaregistris kaitseala välispiir puudub. 1990. aasta määruse lisas oleva paberkaardi järgi on kaitseala pindala hinnanguliselt 15,5 ha, millest hinnanguliselt 2,2 ha jääb eramaale ja 13,3 ha jääb munitsipaalmaale. Pindala on hinnatud 1990. aasta paberskeemilt 2020. aasta põhikaardile kantud piirijoone alusel.

Looduskaitseseaduse § 7 kohaselt on kaitse alla võtmise, sealjuures kaitse jätkamise eelduseks loodusobjekti ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus, rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus või kui see on vajalik nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) või Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) rakendamiseks.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 13 lõikele 1 kohaldatakse loodusobjekti kaitse alla võtmise otsuse kehtetuks tunnistamisel seaduse §-des 8 ja 9 loodusobjekti kaitse alla võtmise kohta sätestatud. Arvestades looduskaitseseaduse § 8 lõiget 4 võib jätta loodusobjekti kaitse alla võtmata või loobuda objekti kaitsest, kui see ei ole otstarbekas. Otstarbekuse korral hinnatakse eelkõige seda, kas on olemas alternatiivseid meetmeid, mis aitaksid loodusobjekti ohustavaid tegureid vähendada või vältida, ning seda, kas kaitse on vajalik, arvestades selle väärtuse seisundit.

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 kohaselt võtab ala kaitsealana kaitse alla Vabariigi Valitsus ning lähtudes eeltoodust ja haldusmenetluse seaduse § 68 lõikest 2 tunnistab senise kaitse-eeskirja või kaitsekorra kehtetuks samuti Vabariigi Valitsus. Kehtetuks tunnistatakse kõik kaitseala kaitse alla võtmist puudutava otsuse vastavad osad.

Kaitseala riikliku kaitse alt välja arvamise ettepaneku tegemise ajendiks on tõsiasi, et alates aastast 1992 või 1993 on teada, et Uueveski org ei ole looduskaitse all. Keskkonnaamet hindas ala kaitse all hoidmise ja kaitsekorra uuendamise vajalikkust ning jõudis järeldusele, et ala kaitsmise jätkamine pole otstarbekas. Kaitseala kaitse alt väljaarvamise otsuse tegemisel analüüsiti esmalt seda, kas loodusobjektil on jätkuvalt olemas kaitse alla võtmise eeldused, ja seejärel, kas kaitse jätkamine kaitstava loodusobjektina on nende eelduste säilitamiseks vajalik.

2.1 Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse all hoidmise eeldustele

Uueveski maastikukaitseala (org ja männik) kaitse alla võtmise eesmärk 1990. aastal oli maastiku kaitse. Kaitseala moodustati kohaliku tähtsusega kaitsealana, et kaitsta Uueveski oru maastiku.

Keskkonnaregistri andmetel ei ole kaitsealal registreeritud ohustatud, haruldasi ja piirkonnale ainuomaseid liike, kooslusi ega elupaigatüüpe. Kaitsealal on nähtud tegutsemas III kaitsekategooria kaitsealuseid liike taita (*Gallinula chloropus*), kodukakku (*Strix aluco*), väänkaela (*Jynx torquilla*) ja musträhni (*Dryocopus martius*), kuid nende arvukus on väike ja pesitsemist ei ole kinnitatud. Kaitsealal ei ole registreeritud selliseid liike, kes vajaksid spetsiaalset kaitsekorda või majandamist, mida poleks võimalik rakendada majandatavatel aladel ka väljaspool kaitseala.

Kaitsealal asub kultuurimälestis, 19. sajandist pärit Uueveski vesiveski. Kaitsealal puudub üleriigiline ajaloolis-kultuuriline ja esteetiline väärtus, mida peaks kaitsma riikliku kaitsealaga.

Uueveski org on Viljandi linna üldplaneeringuga määratud haljasalaks, mille toimimist ei tohi ehitus- ja arendustegevuse käigus ohtu seada. Alale üldplaneeringuga määratud haljasala staatus tagab ka edaspidi selle ala puhkemajandusliku väärtuse säilimise.

2.2. Kaitse all hoidmise otstarbekus

Olemasolev kaitseala hõlmab Sakala kõrgustikul asuva Viljandi ürgorgu suubuva külgorundi lõiku. Orus asub Uueveski paisjärv ja selles voolab Uueveski ehk Kõsti oja. Kaitseala ulatub Viljandi–Põltsamaa maanteest Uueveski basseinideni ca 700 m pikkusel orulõigul.

Kaitseala kaitse alt välja arvamise korral nähakse peamise ohuna ehitustegevuse hoogustumist ja orunõlvade täisehitamist. Uueveski maastikukaitsealal toimunud Viljandi Linnavalitsuse, Keskkonnaameti ja huvigrupi kohtumisel 11. juunil 2020. a kinnitas linnavalitsus, et Uueveski org on Viljandi linna üldplaneeringu ja Viljandi maakonnaplaneeringu kohaselt rohekoridori osa ja seda niisama lihtsalt muuta ei saa. Juhiti tähelepanu asjaolule, et ligemale 30 aasta jooksul on org säilinud linnarahva puhkealana, kuigi keegi ei teadnud, et ala on kaitse all.

Alal on jätkuvalt puhkemajanduslik väärtus, mida ala riikliku kaitse alt maha arvamine ei vähenda ega ohusta. Tegemist on valdavalt munitsipaalmaaga ja Viljandi linna rohealaga, mis on populaarne puhkeala jalutamiseks, sportimiseks ja kalapüügiks. Puhkemajanduslikku väärtust saab säilitada ka ilma alal riikliku kaitse tagamiseta ning see on pigem kohaliku kogukonna ja omavalitsuse võimuses. Uueveski org on Viljandi linna üldplaneeringuga määratud haljasalaks, mille toimimist ei tohi ehitus- ja arendustegevuse käigus ohtu seada. Alale üldplaneeringuga määratud haljasala staatus tagab ka edaspidi selle ala puhkemajandusliku väärtuse säilimise.

Järve osas jääb ala kaitse alt välja arvamisel kehtima looduskaitseadusest ja veeseadusest tulenevad veekaitsevööndi piirangud (näiteks ehitamisele, väetise kasutamisele, raietele), mis on piisavad veekogu hea seisundi säilimiseks.

Ala riikliku kaitse alt väljaarvamise korral kaovad LKS §-st 31 tulenevad piirangud ehitustegevusele, uuendusraiele, puhtpuistute kujundamisele ja energiapuistute rajamisele, sõidukitega ja maastikusõidukitega sõitmisele, telkimisele, lõkke tegemisele ja rahvaürituse korraldamisele. Edaspidi on neid tegevusi lubatud teha üldise korra alusel.

Arvestades asjaoludega, et kaitsealal ei ole ohustatud, haruldasi ja piirkonnale ainuomaseid liike, kooslusi ega elupaigatüüpe, kaitsealal puudub üleriigiline ajaloolis-kultuuriline ja esteetiline väärtus, mida peaks kaitsma riiklikul tasemel, ning kaitseala ei ole arvatud Natura linnu- ega loodusalade hulka, ei ole kaitseala kaitse all hoidmine otstarbekas. Tegemist on suures osas munitsipaalomanduses oleva Viljandi linna rohe- ja puhkealaga, mis on Viljandi linna üldplaneeringu kohaselt määratud valdavalt avaliku ruumi haljasala või veekogu jaoks. Lisaks on ala määratud Viljandi linna üldplaneeringu ja Viljandi maakonnaplaneeringu kohaselt rohekoridori osaks, mis ühendab Viljandi ürgorus asuvat roheala Kookla-Võistre rohealaga. Seetõttu on Uueveski maastikukaitsealale jäävate väärtuste püsimine tagatud Viljandi linna üldplaneeringuga. Alal tegutsevate või seal elavate kaitsealuste liikide kaitse on tagatud looduskaitseaduse isendikaitset reguleerivate sätetega.

3. Menetluse kirjeldus

Uueveski maastikukaitseala kaitse alt väljaarvamise määruse eelnõu avalik väljapanek toimus ajavahemikus 23. novembrist kuni 13. detsembrini 2020. a. Materjalidega sai tutvuda Keskkonnaameti kodulehel. Teade määruse eelnõu avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 24. novembri 2020. a maakondlikus ajalehes Sakala ja 23. novembri 2020. a päevalehes Õhtuleht. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 23. november 2020. a. Uueveski maastikukaitseala tutvustav artikkel ilmus ajalehes Sakala 19. detsember 2020. a. Looduskaitseeaduse § 9 lg 4 p 3 alusel tehti ettepanek arutada asja ilma avaliku aruteluta. Ettepanekut avaliku arutelu korraldamiseks ei tehtud.

Looduskaitseeaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti kaitsealal paikneva 12 kinnisasja 18 eraomanikule, Viljandi Linnavalitsusele ja MTÜ Eesti Metsa Abiks teade määruse eelnõu avaliku väljapaneku kohta.

Määruse eelnõule esitas ettepanekuid neli kodanikku. Esitatud ettepanekud ja Keskkonnaameti vastused ettepanekutele on toodud alljärgnevas tabelis.

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Huvilised kodanikud	Väide, et kohaliku omavalitsuse poolt kehtestatud kaitsekord ei ole püsiv ning kui alal on metsa (männik), siis peale kaitse alt väljaarvamist seda seal tõenäoliselt varsti enam pole. Kohalik omavalitsus saab planeeringut muuta ning et uue üldplaneeringuga või maakonnaplaneeringuga võib olukord muutuda.	Ei nõustu väitega, kuna puhkemajanduslikku väärtust saab säilitada ka ilma alal riikliku kaitse tagamiseta. Uueveski org on Viljandi linna üldplaneeringuga määratud haljasalaks, mille toimimist ei tohi ehitus- ja arendustegevuse käigus ohtu seada. Alale üldplaneeringuga määratud haljasala staatus tagab ka edaspidi selle ala puhkemajandusliku väärtuse säilimise.

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Huviline kodanik	Ei soovita võtta Uueveski orgu ja männikut kaitse alt välja, sest mitmes kohas oru kallastel kasvavad looduslikult karulaugu kolooniad.	Ei nõustu väitega, kuna karulaugu kaitseks ei ole Keskkonnaameti analüüsi põhjal vaja moodustada täiendavaid kaitsealasid. Karulaugu kaitse on tagatud juba piisavalt olemasolevatel kaitsealadel olevate elupaikade kaitsega. Piiritlemata III kategooria kaitsealuste liikide elupaikades rakendub isendi kaitse. On suur eeldus arvata, et Viljandi linnas Viljandi ürgoru ja Uueveski oru nõlvadel kasvav karulaug on nendes kasvukohtades asunud aedadest.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Euroopa Liidu õigus ei reguleeri otseselt määruse eelnõus käsitletud küsimusi.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Uueveski maastikukaitseala (org ja männik) kaitse alt väljaarvamise korral vabaneb maaomand LKS §-ga 31 seatud kitsendustest. Ala riikliku kaitse alt väljaarvamisega maamaksusoodustus ei muutu, kuna alalt ei ole siiani maamaksusoodustust arvestatud (oli teadmine, et alates aastast 1992 ei ole ala enam kaitse all). Kuna eelnevatel aastatel ei ole maamaksusoodustust arvestatud ei muutu ka Viljandi linnale laekuv maamaks.

Kaitse alt välja arvatav Uueveski maastikukaitseala (org ja männik) ei kuulu Natura 2000 võrgustikku.

Kaitsealale ei jää poollooduslike kooslusi ja seega eeldatavat ootust poollooduslike koosluste hooldamisega seotud kulutuste katteks ei ole ja riigil kulutusi ei ole.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Määruse eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Selle käigus ei esitatud vastuväiteid, et määruse jõustumine takistaks kehtivate planeeringute teostamist. LKS § 9 lõike 71 punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üks eesmärk saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis on seotud eelnõuga.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Kuna Uueveski maastikukaitseala arvatakse kaitse alt välja, siis maa omandamise kulud riigielarvest ei teki.

Määruse jõustumisel puudub oluline mõju loodus- ja elukeskkonnale, kaitstavate liikide ja elupaikade seisund ei muutu, samuti puudub mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele. Uueveski maastikukaitseala (org ja männik) on hinnanguliselt eramaad 14% ja munitsipaalmaad 86%.

Määruse jõustumine ei puuduta rahvusvaheliste kohustuste täitmist ega too kaasa uute organisatsioonide moodustamist.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Määruse vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministeeriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.